

Երագիր Եւրամիւսիան

Թի 41

11 ՀՈՆՏԵՄԲԵՐԻ (29 ՍԵՊՏԵՄԵՐԻ)

1856

ԲՈՂԱՆԴԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՒՐԱՐԻՆ. Կարգի ծովագնաց խմբի... ԵՒՐԱՐԻՆ. Կարգի ծովագնաց խմբի... ԵՒՐԱՐԻՆ. Կարգի ծովագնաց խմբի...

ԱՆՍՏՐԱ

ՎԵՆԵՐԱ 11 ՀՈՆՏԵՄԵՐԻ. ԵՒՐԱՐԻՆ 2ին Գեոգրաֆիկ կայան... ԵՒՐԱՐԻՆ 2ին Գեոգրաֆիկ կայան... ԵՒՐԱՐԻՆ 2ին Գեոգրաֆիկ կայան...

Թիւեր լինեցաւ, որոնք 300 ձիւ գործիքն ու... Թիւեր լինեցաւ, որոնք 300 ձիւ գործիքն ու... Թիւեր լինեցաւ, որոնք 300 ձիւ գործիքն ու...

ԳՍՂԳՍ

ԳՐԱԳԻՆ մէջ Դանի. Գարապաղի վրայ ալ պիտ'որ... ԳՐԱԳԻՆ մէջ Դանի. Գարապաղի վրայ ալ պիտ'որ... ԳՐԱԳԻՆ մէջ Դանի. Գարապաղի վրայ ալ պիտ'որ...

Ֆրանսիացի արժանի ստակ կը տայ: Իսկ անկէ մեծ ստակներուն համար տակ կը գործածեն:

— Գործեն հակեն Գաղղիայի յաղթող զորքած լրերուն նայելով, ծանրորդայի եւ Գաղղիայի մէջ շտապարարներն մ'իջեր է, որուն զորութեամբ ծանրորդայ խառնու կը լըզայն մէջ մասը Գաղղիացի-ւոց պիտի լծողու, որպէս զի Գաղղիական ձկնորս-նելուն՝ որոնք նոյն կը լըզայն մտներն միշտ ձուկ կը բռնեն աղաւթն ու բնակութեան տեղ ըլլայ:

— Մարտիկայէն Սեպտեմբերի 30ին հետեւ գրով կը ծանուցուի թէ նոյնտեղայ փառաւա-նոցին մէջ յորենին զինք նորէն բարձրացեր է, թէպէտ եւ մտաւ չմէ շատ ջորեան հաս-րէ: Ըստ պատճառն Ալախու ծովէն եկած անցող-լընքը կը կարծուին:

— Պայտնէն կը գրեն թէ անցած ամսոյն 21ին եւ 22ին եղած ջրամարտութեան շատ օտարա-կանք ներկայ էին: Բարձր հանդիսարանը մող-վորդեան բաղնիքները լցուած էր: Ըստքին որ 6 զորաւոր ցլեր ասպարէզ եղան եւ հետ-վերտէ սրանուեցան: Հանգիսին բերած մուտքն այնչափ շատ էր որ կայսեր՝ եղած ծախքերուն համար խոստացած 50,000 ֆրանկն հարկաւոր չեղաւ:

— Այս ամսակէ մը վեր Գաղղի մէջ, լուսաւ-րութեան կողմ կերակուր է փելու գործածելու փորձեր կ'ըլլային: Աս օրերս Օդէլ քը Լուիսի մէջ ասոր յաջող մէկ փորձն եղաւ, ուր 25 հոգեւ խառն եփուած կերակուրներով սեղան մը տրուեցաւ: Ամենէն գիտար կերակուրներն աս յուսարութեան նիւթով շատ ազէկ եփու-ած էին եւ միայն 1½ ֆրանկի հաւ գործածուե-ցաւ: Աս փորձը նորէն աւելի բաղնիքներն հա-մար պիտի որ կատարուի:

— Վերջինէն եկած վերջին լրերուն նայելով Գաղղիացի զորքը Եւրոպայի զօրապետին հրա-մանին տակ Գաղղիական երկրին մէջ յառաջ կ'երթայ եւ անանց զօրոց մեծ կատարած կ'ընէ: Աս օրերս Ռաման զօրապետը Ալճերէն ճամբայ կ'աւ Գաղղիացի լանկին հրամանատարու-թիւնն անհերժ համար:

— Վարդիլէն Ա. կապուրի ընդհանուր լրագրին կը գրեն թէ Լիւնի Երկրակուղայ արկէն ալ մեծ գոյութիւն մ'եղեր է՝ որն որ Հիւսիսային Երկրակուղայ պատահածէն շատ վար չմնար: Բայց ասոր վրայ գեա մանրամասն տեղեկութիւն մ'անուած է:

— Պաշտօնական լրերուն նայելով, վերջին պատերազմին մէջ Գաղղիացի պի ան ծովի եւ Պայթիկ ծովի նաւատորմը 4819 հոգի կորսն-ցուցեր է, որոնց մէջ 75 պաշտօնակալ:

— Լուսիլը մը Գաղղի անկուսի փորձերն տը-տարց կարգի աւելնալուն իբրեւ օրինակ կը դնէ թէ կուս մը որ 1815ին վեր ամս մը, աստին զսահմանը փորձած է, աստին 9 տարիները 2000 ֆրանկ կը փճարէր, իսկ հիմա նոյն բնակութեան համար 8000 ֆրանկ կու տայ:

— Ըստ Գաղղի Գաղղիայի մէջ 92 միլիոն հա-զարահիշտ (ֆիլիքս) ճակնդեղն (քանձարի) շա-քար հանուեցաւ, որ անցած տարուսն հանու-ծին համեմատութեամբ 47 միլիոն հազարահիշտ աւելի է:

ԱՆԳՂԻՍ

1 յունիս 1 Հոգեմեկերի: Անգղիական լրագրաց մեծ մասը Բուսայ հանած շրջաբերական ծանու-ցողքին վրայ դադար է, որուն մէջ ինչպէս ան-յոտ թուանիսն ծանուցիւր, Կարաթի իշխանն արեւմտեան տերութեանց Կեապոյտը գէմ թնտծ ընտելոյն եւ գէա երեւց զորքը Յաւուստանի մէջ պահէնուն վրայ Բուսայ տերութեանն ունեցած ուսանութիւնը կը յայտնէ: Հոստեղայ, ինչպէս նաեւ Գաղղիայի կէս պաշտօնական լրագրներն իրենց կատարութեան յանձնելովն աս ծանու-ցողքին գէմ կը դնին եւ զանիս կանխահա-տ (ժամանակէն յառաջ արուած) եւ վախճանին անհամարանց կը հրատարակեն. միանգամայն կը ծանուցանեն թէ ասով Անգլիա եւ Գաղղիա ի-րենց ըլլած որոշման գործադրութեանն եւս պիտի որ չիկենուն: Բայց ուրիշ լրագրներն ալ բոլորովն ասոր հակառակ կը հաստատեն: Ստանիլ Գլոնիլէ մեծ գրերով կը ծանուցանէ թէ Կեապոյտը գէմ ըլլալու նաւական արշաւանքն եւս պիտի որ մնայ, եւ ասիկայ կ'ընէ, Բուսայ տուած ծանու-ցողքին աղբնութեանն հետեւութիւնն է: Աս ստոյգ է որ աս օրերս Կեապոյտը ինգլիսը ուրիշ կերպարանք մ'աւած է: Տես խաղաղի հաստա-ծին մէջ:

— Վերջոյ սկիզբն անգղիական կատարու-թիւնն սկսաւ իր բանակը խաղաղութեան փնտ-րի մէջ գնել եւ գլորը բիշոյնը: Հնգկողման գտնուած քանի մը հետեւակ ու ձիաւոր գնդ-րին գաւ, ամեն գնդերուն պաշտօնակալացի մէկ մասն իրենց ստան ինչպիսի կէսն սկսան անու-ր:

— Ա երթին գիշերահաւասարի միջիններն ան-գղիական նաւատորմի սանտրալ մէջ մեծամեծ փառ-նէր լրին: Անհամար պղծիկ նաւերը համարելով՝ որոնք աս միջիններուն դէ-հան, 20էն աւելի մեծ նաւեր բոլորովն ընկղմեցան, որոնց մէջ նաեւ մարդիկ ալ խցուեցան:

— Դոր Կորպէն Բեթլա Նաւով 312,000 սֆ. Անգլիա հասաւ: Ըստ բերած տեղեկն մեծ մասը բարձր գնով Գաղղի համար գնուեցաւ:

— Վերջինի գրամատկանն ալ իր գուր-տուած տակներուն շահը 1/5 1 աւելցուց:

— Ըստ արուած Օգոստոս ամսոյն մէջ Ան-գղիայէն գուր ելած փառաւորն զինք պաշտ-աւորան տեղեկութեանց նայելով 10,753,000 սֆ. հասաւ. ուր անցած տարուսն նոյն ամսոյն մէջ երաժր 8,891,000 էր: Ցարդոս առաջին 8 ամիսը Ենգլիայէն գուր 74,689,000 սֆ. ընկղմի փառաւոր հանուեցաւ, որուն չափ մինչեւ հիմա երբեք հանուած չէր: Անցած տարի նոյնչափ ժամանա-կուսն միջին մէջ ելածն առիւ 14 միլիոն քիւ է:

— Լուսանէն Պամպայ իրկուած հրամանի մը համեմատ, Հնգկաստանի մէջ Գաղղի ծոցը դի-նուորդեան արշաւանք մ'ընելու պատրաստութիւն-նէր կը անհուրեն:

Ի ՏԱԼԻՍ

1 յունիս 1 ինգլիսը՝ որն որ անցած ամսոյն մէջ տարածական կերպարանք մ'աւած էր, դար-ձեալ գէթ առ ժամանակ մի խաղաղութեան աս-պարիզը դուս: Արեւմտեան տերութիւնը որպէն իրենց որոշումն ըրած էին, արդէն Կեապոյտը իրկուեցաւ. նաւատորմի գնդերն իրենց պատրաստու-թիւնը տեսած, իրենց հրամանատարներն անուա-նուած ծանուց կ'ըլլաւ հրամանին կը սպասէին: Կեապոյտը թագաւորին իրկուելու միջոցաւ շինուած ընդհան՝ եւ զանկայ տանելու պաշտ-աւորան որոշումն էր: Բայց յանկարծ ամեն բան եւս մնաց եւ գործնալ խաղաղական միջոցներու մեղք վայրուեցաւ: Աս փոփոխութեան պատճառ-ը նախ Աւստրիայի խաղաղութեան միջոցը մանիւ-րէր, որն որ կարող էրաւ Գաղղիայի դէ-հան հա-մուցի որ աս փառաւորն որոշման գործադրու-թիւնը քիւ մը ժամանակ ալ ուղարկէ, որպէս զի ինքը ժամանակ ունենայ Կեապոյտը թագաւ-րին օգտակար խորհուրդներ տալու: Արդէն յայտնի է որ Պր. Հի. Գլոնի Եւստրիայի Գաղղիս կիցող կեապոյտն աս փառաւորն Կեապոյտի պաշտ-էր, եւ Եւստրիայի Կեապոյտի կիցող կեապոյտն Պար-գինի դրապետը Վիեննա կանչուած էր աս իրեն-գրոյն վրայ խորհուրդ համար: Բայց ասիկէ զատ աս փոփոխութեան գիտար մէկ պատճառն ալ Բուսայ կոյմանտն արուած շրջաբերականն էր, որն որ թէպէտ եւ ուղղակի արեւմտեան տերութեանց չիբորկուեցաւ, այլ միայն ուսա գէապոյտներն յանձնուեցաւ. որ զանկայ նոյն տերութեանց պաշ-տօններուն կարգան, ի վերայ պար ամենայնի անկայ թէ պաշտօնէնց եւ թէ ժողովրդեան մէջ մեծ աղիկութիւն ըրաւ, եւ նոյն իսկ Գաղղի ակմբանցին մէջ ինչպիսի կիսալուս պատճառ ե-ղաւ: Պաշտօնակալ յաղթող ձեռքով աս ծա-նուցողքին գործութիւնը տկարացրելը ընտացած ժամանակներն, միւս կողմանէ ալ իրենց ընկոյ-րը փոխելին որպէս զի նորէն մեծամեծ գիտու-թիւնաց ասիկէ շտան: Թեպէտ եւ հիմա Կեա-պոյտն աս փնտրի մէջ մտաւ, բայց Կեապոյտը թագաւորին կողմանէ ամենեւին փոփոխութիւն մը չերեւար, մանաւանդ թէ վայրը տարածու-թիւններուն գէմ գնելու պատրաստութիւններ կը անհուրեն: Կեապոյտը մարտիկները կը գոր-ցուին. նոր զօրաց գնդեր կը կողմնին եւ երկրին իրեղերը կ'աւելացուին: Աս ամենայն չէ թէ ինչ-նամայ գէմ ցոյց մ'ընելու համար է, այլ օտար նաւատորմի գնդեր Կեապոյտը տղեւ երեւցած ասին՝ կարելի կ'ընէ ներքին խաղաղութեանց դի-րաւ աղբնէն տանելու համար: Արդէն խաղաղան փառաւորանք Վարդիլիայի մէջ պատրաստու-թիւններն անհուրեն վրայ են, որ աս ասիկէն ի-րենց խորհուրդն յառաջ տանելու գործածեն, եւ նաւատորմի գնդերուն եւս մնաց մեծ տհաճու-թեամբ կը լսեն: Իրեն աս փնտրի մէջ ըլլա-լով, գէա աս ինգլիսն ինչ կերպով լուծուելիքը յայտնէ չէ: Գաղղիայի եւ Անգլիայի լրագրներն շտուերը կը հաստատեն թէ արեւմտեան տերու-թիւնը իրենց որոշման վրայ հաստատուն կեցած են, եւ կամ Կեապոյտի պիտի որ փնտրի, կամ անոր գէմ եղած որոշումը պիտի որ գործադրուի:

— Ալաւի որ Կեապոյտը գէմ իրկուելու նաւատորմի 20 պատերազմական նաւեր պիտի որ կազմուի եւ 15—16,000 զօրք պիտի որ անենայ: Իր մոգիս երեւ տեղն Ալաւի պիտի որ ըլլայ, ուր որդէն երկու անգլիական շոքեւա հասած են:

— Կեապոյտը թագաւորը հրաման տուաւ որ ինգլիսական պահապան զօրաց 1200 հոգեով հրապարակուի որ նոր վաշտ մը կազմուի:

— Կառաւորութեան որոշման համեմատ ամեն 7 տարին անգամ մ'Օսմանեան երկրին բնակ-չաց աշխարհագիր մը պիտի որ ըլլար: Ալեքսիս աշ-խարհագիրն 1815ին եղած էր, եւ նոյն ժամա-նակը Եւրոպական մասին մէջ 2,506,000 ճաճիկ եւ 5,743,900 քրիստոնեայ ընդ ամենը 8,250,000 հոգեւ լափ բնակիչ կու: Ալեքսիս պատերազմն 1853ին ըլլալու աղա-համարն արդեւք եղաւ, եւ հիմա Կեապոյտի Վալիման հրամանաւ ի գործ պիտի որ դուրի:

— Ալաւի որ Կեապոյտը Կալիման Աւստրիայի կապու-հանքն Կալիմանի ասպարանքն մ'ընելու կը խրկէ:

— Պետտարայի սահմանայ որոշումը ծով-գնդէն մինչեւ Գաղղիա յաղաղութեան յառաջ վա-ցած եւ սահմանագիրը քաշուած է: Բայց աս յաղաղութեան վրայ ինգլիս ըլլալով՝ մասնաւոր պիտի որ շնիկայ անոր թողուց եւ իր գործողութիւններն յառաջ կը տանի:

— Կալիման կը գրեն: Եւստրիայի Կեապոյ-տը ինգլիսն միջոցը մանիւր հաստատու պաշտ-անից եւ ժողովրդեան մեծ տհաճութիւն պատճառ-ուեց, վասն զի աս հաստատու կը համարուի որ միայն խաղաղան տերութիւնն մ'աւ միջնորդութիւնը կընայ ընել. եւ որովհետեւ Կալիմանի մէջ աս գործքն արժանաւոր մի միայն տերութիւն կայ, պիտիքն Վարդիլիա, պիտի որ արեւմտեան տերութիւնը նոյն պաշտօնն անոր տային: Աս լու-րը գրողը միանգամայն կը ծանուցանէ թէ գրի լրագրներն աստարածած լուրը որ Վարդիլիա ալ Կեապոյտը նաւահանգիստը քանի մը նաւ պիտի որ խրկէ, անհիմն է, որովհետեւ հիմա Վարդիլիա պիտի որ արշաւանք մ'ընելու պատրաստ նաւ չու-նի: Կալիման կը իրենց արշաւանքին մասնակից եղած աստերը բոլոր պիտի տալի եղան որպէս զի զօրք կընուի պործածուին:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

1 յունիս 20ին շատանց պատրաստուած ժողովրդեան սեղանը կատարուեցաւ, թէպէտ եւ օգոյն պղտորութիւնն՝ հանգիսին մէկ մասին կա-տարուած արդեւք: Կատանց կանաւ 200,000 չափ բազմութիւն անհամարութեամբ ըլլալու ու-րոշման կը սպասէին թէ արդեւք հանգիստը նոյն օրը պիտի որ կատարուի թէ չէ, որովհետեւ եր-կիւքը լիանքամած ամպերով պատած՝ մասաւոր անձրեւ մը կը տարածար: Հալի. թէ ինչպիսի-ցաւ որ հանգիստը պիտի որ կատարուի, ամեն մարդ քաղցրէն գուր կ'աւ եւ սեղաններուն առջեւը շարուեցաւ: Բայց կամ արուած նշանք սխալ հասկըցուելով՝ եւ կամ յանկարծ սկսած ան-ձրեւին պատճառաւ, ժամանակէն յառաջ կ'ըն-կուրներուն վրայ թափեցան եւ քիւ ժամանա-կուսն մէջ կերան լիկուցին: Զամի Լիս կայսրն ամեն կայսերական ընտանեաց անդամներով ստա-տիկ անձրեւի տակ հանդիսին աւելի եկաւ եւ ժա-լովրդեան մէջ պաղարկեցաւ, եւ երբ իրեն հա-մար պատրաստուած վրանք գնաց: Անգանէն ետեւ զանապառ օւրիշ հանգիսներ ալ կատարուեցան, որոնց վերջ տուաւ սաստիկ մեծ օդադարիկ մը որն որ քանի մը ողորկ օդադարիկներուն հետ Կատիկայի դաշտէն երկիւր եկաւ: Արեւորդ օրը Կրեմլի պալատին մէջ գիմնակաւոր պարահանգէս մ'ալ կատարուեցաւ. որուն 20,000 չափ մարդ հաւաքուած էին:

— Կատիկային կը գրեն թէ Բուսը նոյն քաղ-քէն բոլորովն քաղաւր են: Թեպէտ թագաւոր նաւակայ տարիքն որն որ 27 կտորէ բաղկացած է, գէա ի Ալաւա ծովը Կալիման եկաւ:

— Վերջանքներ ամենայն մէջ գործիւր 3 պա-տերազմական նորաշէն շոքեւա ծով ձգուեցան:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԺԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կոստանտնուպոլիս, 26 Սեպտեմբեր: Գարա-տաւը գէմ եղած պատրաստութիւններն անգա-ւոր կը շարունակուին: Անիմիտրի եւ Ալաւանիք ուրիշ կողմերն անգաւոր նոր զօրք կը խրկուի: Թէպէտ եւ Ցամիլը իշխանն Եւստրիայի պաշտա-նակայ խորհուրդը խաղաղական ծանուց բռնե-լու յօժարած է, ի վերայ պար ամենայնի իր եր-կրին գէմ եղած Կալիման պատրաստութիւնը անհուրեն, պաշտօնակալութեան միջոցներ ալ ի գործ կը դնէ: Աս օրերս գործնալ ձեռնարկի ժողովը մ'ըլլաւ, որուն մէջ երկրին պաշտաւ-րութեան վրայ խորհուրդ եղաւ: Բայց Գարա-տայն ներքին փնտրի վրայ անուած օտար լու-րուն նայելով՝ աս պղծիկ երկրին ինքը կընքը պաշտօնակալութեան միջոց չունի: Վեր-տեմբեր 12ին երկու կողման մէջ եղած դիւա-դուորը լիկեցաւ, եւ Կատարայի իրենց իշ-խանին կամայը հակառակ Օսմանեան գնդերու վրայ յարձակելու սկսան, թէպէտ եւ ամեն ան-դամ գնդացիներն եւս փնտրուեցան:

— Կատարութեան որոշման համեմատ ամեն 7 տարին անգամ մ'Օսմանեան երկրին բնակ-չաց աշխարհագիր մը պիտի որ ըլլար: Ալեքսիս աշ-խարհագիրն 1815ին եղած էր, եւ նոյն ժամա-նակը Եւրոպական մասին մէջ 2,506,000 ճաճիկ եւ 5,743,900 քրիստոնեայ ընդ ամենը 8,250,000 հոգեւ լափ բնակիչ կու: Ալեքսիս պատերազմն 1853ին ըլլալու աղա-համարն արդեւք եղաւ, եւ հիմա Կեապոյտի Վալիման հրամանաւ ի գործ պիտի որ դուրի:

— Ալաւի որ Կեապոյտը Կալիման Աւստրիայի կապու-հանքն Կալիմանի ասպարանքն մ'ընելու կը խրկէ:

— Պետտարայի սահմանայ որոշումը ծով-գնդէն մինչեւ Գաղղիա յաղաղութեան յառաջ վա-ցած եւ սահմանագիրը քաշուած է: Բայց աս յաղաղութեան վրայ ինգլիս ըլլալով՝ մասնաւոր պիտի որ շնիկայ անոր թողուց եւ իր գործողութիւններն յառաջ կը տանի:

